

Aanvulling op het Gemerts Woordenboek 2017

(Wim Vos)

Al in 2017, vlak na de publicatie van het nieuwe Gemerts Woordenboek, ontving ik van Harry Slits een lijst van woorden en uitdrukkingen waarvan hij de meeste van zijn ouders gehoord had en die hij miste in het nieuwe woordenboek. Ik geef ze hier alsnog. Ik heb ze in dezelfde vorm gegoten als de lemmata in het Gemerts Woordenboek. Daarbij heb ik niet het hele lemma met alle betekenissen gegeven, maar uitsluitend de nieuwe betekenis of een al gepubliceerde betekenis (met eventueel het **vet** gedrukte betekenisnummer) die het woord heeft in de nieuwe uitdrukking. Als in de toekomst deze publicatie ooit gedigitaliseerd wordt, kan deze aanvulling, hoop ik, gemakkelijk ingevoegd worden in de gedigitaliseerde versie.

Tenslotte nog een woord van dank aan Harry voor zijn nauwkeurige correctie van de kopij voor dit artikel.

I. Gímmers – Nederlands**afgewaëve**

bn: afgewerkt. *Dan béénde afgewaëve*: dan houdt het op, dan is het einde verhaal, ben je afgewerkt. (Vgl *afgewérkt*).

ánvange

ww: **2.** aanpakken. *'t Moet óp mār 't kan nie óp, wa vang 'w 'r mī án?*

bidde

ww onoverg (-t, -de, h. gebid): **1.** bidden. **2.** bezweren, belezen bij pijn, ziekte, ongemak, onheil met een bezweringsformule of gebed. *D'n dieje kan eròvver bidde.* (= *òvverlaëze, laëze* 4).

bil

m ev/mv –le verkl –leke: **1.** dij. *Dan zalle waj 's zien wie hiejr de blankste bille hé*: dan zullen we zien wie er gelijk heeft.

blank

bn, -er, -st: blank. (gez, zie *bil*).

brooëd (broud)

o ev/mv brooj/breuj verkl breujke/brüdje

1. roggebroomd. *Van brooëd strónt maoke kaande gállie èn dè 's ok krèk hooëp èn al*: aan jullie heb je niets als er iets gedaan moet worden.

deugd

v ev/mv –e: deugd. (Schertsend bij het aanbieden aan de gast v.e. goede zitplaats in het midden van het gezelschap): *De deugd in de midde èn de prulderéëj ópzéej.*

dooëd (doud)²

m ev/geen mv: de dood. *Um d'n dojen dooëd nie*: dat zal niet gebeuren, verzeker ik je.

dooj

bn (uitsl attrib): **1.** dood. (gez, zie *dooëd* ²).

dorrente

bw van plaats: daar ergens. (Schertsend, als men iets aan het zoeken is: *Érrente, hierente òf dorrente moet 't tòch zén.* (Vgl *érges, érgend*).

***dunke**

onpers ww onoverg (³dunkt, ³daocht, h. gedaocht; uitsl in de derde persoon ott/vtt en ovt/vvt, met een meewerkend voorwerp dat degene noemt die denkt; de infin komt eigenlijk niet voor): **2.** als mening hebben. *Dè dunkt me de goedhaid*: dat lijkt me geboden.

döppes

bw (uitdrukking bij *klütjegoje*): bovenhands gooien. (Vgl *hogtes, stinkedöppe*).

èèremoeje

ww onoverg (-t, -de, h. ge-èèremoejd): zich afsloven, ploeteren, zwoegen. *Got 'r tòch nie ligge èèremoeje*: blijf je toch niet zo uitsloven.

èrg²

m ev/geen mv: erg. **1.** kwade bedoeling, opzet. *Zónder èrg kaomde ok in de héél*: geen opzet is geen excuus.

érrente

bw van plaats: ergens. (gez, zie *dorrente*). (Vgl *dorrente, hierente*).

ge-èèremoej

o ev/geen mv: uitsloverij, geploeter, gezwoeg. *Wan ge-èèremoej, hawt 'r tòch mí óp!*

gewárreg

bn –er, -st: **4.** (nog) geslachtsdrift hebbend. *Dien aawe is nòg haël gewárreg*.

gloejend

bn –er, -st: **2.** gloeiend. (gez, zie *gòdgloejendenhoewd*).

gòdgloejendenhoewd

tw milde bastaardvloek: godverdomme.

gòdsganselek

bn: godgans, godganselijk. *Haj zaojpt de gòdsganseleken dág*. [Opm: versterking van *álleng*].

goedhaid

v ev/geen mv: goedheid. (gez, zie **dunke*).

haonelied

o ev/geen mv: (ironisch): Gemertse naam voor het lied 'Wilt heden nu treden'. [Opm: volgens zegsman noemde zijn vader dit lied zo omdat een haan niet loopt of stapt maar statig treedt, schrijdt; maar misschien dacht zijn vader ook aan een andere Ned. betekenis van 'treden': bespringen van de hen door de haan].

héél²

v ev/geen mv: hel. (gez, zie *èrg*²).

hierente

bw van plaats: hier ergens. (gez, zie *dorrente*). (Vgl *érrente, dorrente*).

hínne

bw van plaats: heen. *Wor moet dè hínne*: waar moet dat heen/ naar toe? (Vgl *hín (hén)*).

hoewd

m ev/mv huij/ hoej verkl huidje/ hoedje/ huijke. (Vgl *gòdgloejendenhoewd*).

hogtes

bw (uitdrukking bij *klütjegoje*): staand de stuiter/ knikker vanaf ooghoogte laten vallen. (Vgl *döppes*).

hooëp (houp)

m ev/mv haojp/ hooëpe (mod.) verkl hūpke: 5. drol, uitwerpsel. (gez, zie *brooëd*).

kaost

m ev/mv –e verkl kòsje: **2.** (kosten van) levensonderhoud. *Z'n kòsje is gekaocht*: hij heeft de buit binnen/ heeft geen financiële zorgen meer.

knèècht

m ev/mv –chs verkl knèchje: **2.** knecht, boerenknecht. (gez, zie *smondes*).

knoejtès

v ev/mv –se verkl –tèske: iemand die tijdens het eten zit te knoeien, knoeipot, smeerlap (= *nírker, nírkaoter*).

koets

m ev/mv –e: koets. *Aojt de koets rôlle*: tegen iemand uitvallen, plotseling boos worden.

kooëpe (koupe)

ww overg (¹kooëp/koup, ^{2/2m}kopt, ³küpt, ^{1m/3m}kooëpe/koupe, ^{1/2/2m/3}kaocht, ^{1m/3m}kaochte, h. gekaocht): kopen. (gez, zie *kaost*).

laëze

ww overg (¹laës, ^{2/2m/3}laëst, ^{1m/3m}laëze, ^{1/2/2m/3/1m/3m}laësde, h. gelaëze): **4.** zeggen in stilte v.e. bezwering. *Dor is laëzen ôf* (: noch) *bidde vûr*: daar helpt niets tegen. (= *bidde 2*, *ôvverlaëze*).

laoj

v ev/mv –e verkl –ke: la(de). *'n Laoj oopetrêkke*: uitgebreid informatie geven over een gevoelige kwestie.

looëpes

bw: gaans (in de genitief na een tijdsbepaling), te voet. *Dè 's evêl drijj ure looëpes*: dat is toch wel drie uur gaans.

lusse

ww overg (-t, -te, h. gelust): lusten. (gez, zie *vaaderland*).

Luusiefirrebôs, 't –

o ev toponiem: productiebos voor luciferhout, aangeplant in *de Paandelaorse Kampe* (volksnaam).

midde

m/v? ev/geen mv: midden. (gez, zie *deugd*).

moej ² (muujg)

bn –er, -st: moe, afgemat, uitgeput.

muujg

bn –er?, -st: moe, afgemat, uitgeput. *Wa waor ik muujg van d'n âllengen dâg êrpel raope!* (= *moej* ²).

oopetrêkke

ww overg (vormen, zie *trêkke*, h. oopegetrôkke): opentrekken. (gez, zie *laoj*).

ôvverlaëze

ww onscheidbaar (vormen, zie *laëze*, h. ôvverlaëze). (= *bidde 2*, *laëze 4*)

perd

o ev/mv pëërd verkl përdje: paard. (gez, zie *smondés*).

prulderééj

v ev/geen mv: deugnieterij. (gez, zie *deugd*).

rôlle

ww (¹rol, ^{2/2m/3}rootl, ^{1m/3m}rôlle, ^{1/2/2m/3/1m/3m}roolde): rollen. **I.** onoverg (is geroold). (gez, zie *koets*).

sköppelke

o ev/mv –s verkl: schepje. *'n Sköppelke soep*. (Vgl *sköpper*).

smondés

ll. bn: maandags. Bitter *'n smondés përd as 'ne smondese knèècht* (want paarden bedrinken zich niet in het weekend).

spèkjod

m ev/mv –de: rijkaard, iemand die goed in de slappe was zit. [Opm: het Ned. woord 'spekjoed' heeft een minder algemene en meer beledigende betekenis: jood die de rituele voorschriften niet in acht neemt].

stinkedöppe

ww (uitsl infin) (Vgl *döppes*, *sêntjestaëke*, *skrêp-kestaëke*, *staëke*, *staën*).

strónt.

I. m ev stofn. **1.** stront. (gez, zie *brooëd*).

vaaderland

o ev/mv –e: vaderland. *Ik lus 't hêël vaaderland*: ik lust alles, het kan niet schelen wat. (Vgl *laand*).

verslikke

ww (wederk:) z'naajge verslikke (-t z'naajge, -te -, h. z'naajge verslikt): zich verslikken. *Dè g' oewaajge nie verslikt!* (ironisch commentaar dat iemand krijgt/geeft als hij tijdens de maaltijd heel weinig opschept/ opgeschept krijgt).

II. Nederlands – Gímmers

afgemat: moej ², muujg
afgewerkt: afgewaëve
afsloven (zich -): èèremoeje
bedoeling (kwade -): èrg ²
blank: blank
boos worden (plotseling - -): (zie koets)
deugd: deugd
ergens: èrrente
ergens (daar -): dorrente
ergens (hier -): hierente
gaans: looëpes
geploeter: ge-èèremoej
geslachtsdrift hebbend (nog - -): gewârreg
gezwoeg: ge-èèremoej
godgans(elijk): gödsganselek
godverdomme: gödgløejendenhoewd
goedheid: goedhajd

gooien (bovenhands -): döppes
heen: hínne
knoeipot: knoejtès
koets: koets
moe: moej ² (muujg)
opentrekken: oopetrèkke
opzet: èrg ²
ploeteren: èèremoeje
**productiebos voor luciferhout in de
Pandelaarse Kampen:** Luusiefirrebös
rijkaard: spèkjod
schepje: sköppelke
smeerlap: knoejtès
smeerpoets: knoejtès
**uitgebreid informatie geven over een
gevoelige kwestie:** (zie laoj)
uitgeput: moej ² (muujg)
uitsloverij: ge-èèremoej
uitvallen (tegen iemand -): (zie koets)
vaderland: vaaderland
vallen (knikker laten – vanaf ooghoogte):
hogtes
verslikken (zich -): verslikke
voet (te -): looëpes
Wilt heden nu treden (lied): haonelièd
zwoegen: èèremoeje